

Forfatter: Grundtvig, N. F. S.

Titel: Udrag fra HAANDBOG I VERDENSHISTORIEN. Nyaarstiden

Citation: Grundtvig, N. F. S.: "N. F. S. Grundtvigs udvalgte Skrifter", i Grundtvig, N. F. S.: *N. F. S. Grundtvigs udvalgte Skrifter*, Gyldendalske Boghandel, 1904-1909, s. 616.
Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-grundtvig07val-shoot-idm140245215541584/facsimile.pdf> (tilgået 27. juli 2024)

Anvendt udgave: N. F. S. Grundtvigs udvalgte Skrifter

Ophavsret: Udgiver har den fulde ophavsret.

Dog kan værket gengives i det omfang som det følger af ophavsretsretlige undtagelser om citat, kopiering til privat brug mv. Desuden kan der ske kopiering til undervisningsbrug mv. i det omfang som det følger af aftaler indgået med Copydan og tilsvarende institutioner.

Nogle af værkerne i Arkiv for Dansk Litteratur er dog helt fri af ophavsret (public domain), og så kan du bruge værket frit.

Du kan finde hvilke værker fra Arkiv for Dansk Litteratur som er frie i [denne liste](#). Har du spørgsmål til benyttelsen af et værk, kan du kontakte udgiver: [Det Danske Sprog- og Litteraturselskab](#)

Det Seatiende Aarhundrede

ske Parlament hjalp for Tyranni; thi Henrik fik aldrig saa galt eller grumt et Indfald, at jo Parlamentet styrkede ham deri. Endelig efterlod Henrik sig tre Børn, hver med sin Dronning: Marie med den Spanske Cathrine, Elisabeth med den Normanniske Anna Boleyn, og Edvard med den Engelske Jane Seymour, og skjøndt kun den Ene af disse er verdenshistorisk, maae de dog opregnes, fordi de Alle kom paa Thronen og tog virksom Deel i den Wælsk-Normanniske Reformation (1530-60), som denne Gang førde os til England.

At nu denne saakaldte Engelske Reformation, med sin besynderlige Frugt: den Anglikanske eller Høibispelige Kirke, er noget ganske Eget, hidtil mere forbigaaet end betragtet udenlands, og ei mindre anfægtet end beundret i Hjemmet, det er vitterligt nok, og at England, ved ogsaa at faae en Kirke aldeles for sig selv (*a church of its own*), saavidt muligt af-lukkede sig fra hele den øvrige Christenhed, er indlysende; men at dette hænger nøie sammen med den Overvægt, det Wælske Element, ved Hjælp af det Angelske, fik over det Normanniske, det har man hidtil ikke bemærket, men anseet den Anglikanske Kirke for en Uting, der egenlig kun havde sin Grund i Henrik den Ottendes Griller og endeeil besynderlige Tilfælde. Betsænker man derimod, at Wælskmænd og Engelskmænd havde fra Arildstid en overveiende Hang til Selvstændighed, medens Normannerne derimod altid beundrede Paven og var opsat paa Erobringer, da begynder det at lysne over den Afvikning, der var Tudor-Slæg-tens Grundsætning, og kommer vi ihu, at Anglerne, med al deres Lyst til Selvstændighed, dog var altfor historisk-poetiske til enten at glemme deres Nordiske Oprindelse eller den Christne Kirkes »Almindelighed,« imedens Wælskmændene, saalænge vi kiende dem, var, ligesom Henrik Tudor, aldeles indsluttede i og til sig selv, da maae vi ogsaa finde, at den Angli-kanske Kirke er meget Wælsk, og blev derfor i det Hele hverken folkelig eller gennemgribende virksom paa Øen.

Det var nemlig Grundtanken hos Henrik den Ottende, som Reformator, at Kongen skulde være Christi Statholder paa Øen, mod hvis Tyrkiske Pavedom (*Supremacy*) Ingen maatte knye, uden han vilde behandles som Majestæts-Forbryder (*traitor*); men naar man betragtede Gudsdyrkelsen for meer end et Skuespil, endsige da, naar Troen var Folk en Saligheds-Sag, lod det sig umuelig gennemføre i det Se x-

Det Sextende Aarhundrede

tende Aarhundrede, da Trangen til Noget, man ret kunde troe paa og trøste sig ved, gjorde sig gjældende i hele den ny Christenhed. Derfor blev, efter megen Forfølgelse og Blodsudgydelse, den Anglikanske Kirke, istedenfor en Bold i Kongens Haand, en Steen paa hans Hjerte, og Engeland en Rede for alle muelige Sekter, og dette Udfald er det, som gjør den Wælske Reformation verdenshistorisk, omtrent paa samme Maade, som den Wælske Indkaldelse af Angel-Sachsenene, thi begge Dele gav, tvertimod deres Hensigt, Anledning til store og glædelige Begivenheder, først til Skabelsen af den ny Christenhed, som vi tilhøre, og sidst til den virkelige Kirke-Frihed, nu lige uundværlig for Mennesket og for Christendommen, der, ligesom Sabbaten, kun er til for Menneskets Skyld. Sædvanlig i Verden førde Frihed ved Misbrug til Tyranni, men i Engeland førde Tyranni ved Misgreb til Frihed, og derfor skænker Verdens-Historien de Engelske Tyranner overordenlig Opmærksomhed, og taaler Fædrene for Døttrenes Skyld: Henrik den Ottende for Dronning Elisabeths, og det Anglikanske Pangetaarn for Frikirkens Skyld.

Hvormeget der i Engeland, ved Begyndelsen af det Sextende Aarhundrede var tilbage af den Wicklefitiske eller Lollardiske Surde fra det Fjortende, er, som sagt, endnu indhyllet i Mørke, men Levninger deraf maae vi dog immer, forudsætte, og komme ihu, at hvad Wicklef især ivrede imod var Munkevæsenet, og hvad han især ivrede for, var de verdslige Herrers Ret til Kirke-Godset, og Alles Ret til at læse Bibelen paa deres Modersmaal, saa det var ganske i Lollardernes Smag, at Henrik den Ottende især arbejdede paa at ødelægge Klosterne, bemægtige sig Kirkegodset og indføre Bibelsk Prædiken paa Modersmaalet, der nu ved et heelt Aarhundredes Forarbejde, og Bogtrykker-Konstens Opfindelse, var blevet anderledes let end i Wicklefs Dage.

Digteren Chaucer, hvis morsomme Fortællinger (*Canterbury Tales*) var blevet Engelskmændenes »Læsebog,« havde saaledes vist nok ikke i det Femtende Aarhundrede faaet nogen Ligemand, men dog fundet mange Efterlignere, blandt hvilke John Lydgate, under Henrik den Sjette, var særdeles frugtbar og alt i Edvard den Fjerdes Tid var Bogtrykker-Konsten kommet til Engeland, med William Caxton fra Kent, som lærde at kiende den ovre i Nederlandene hos